

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

ХАРИНОВИЧ-ЯВОРСЬКА ДІАНА ОКТАВІАНІВНА

**к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування,
докторант з публічного управління і адміністрування,
консультант зі сталого розвитку**

Київ – 2024

Перед Україною стоїть найбільша битва – битва за збереження суверенітету, демократичний розвиток України, її довгострокове економічне процвітання

Згідно Democracy Index у 2022 Україна є країною з гібридним демократичним режимом - бал становить 5,42 (між Ліберією і Гонконгом)

За Індексом верховенства права (Rule of Law Index 2022) – 76 місце

За Індексом фінансової відкритості – 169 місце

За Tax Hells Index - на 5 місці серед країн з найгіршими податковими системами

За Індексом легкості ведення бізнесу (англ. Ease of Doing Business Index) - 71

Українська енергетика втратила значний обсяг потужностей: знищено, пошкоджено, виведено з ладу чи окуповано понад 90% вітрової, 50% теплової та 30% сонячної генерації. У складному становищі через пошкодження всі великі тепло- і гідроелектростанції, при цьому Охтирська ТЕЦ зруйнована, ЧАЕС була більше місяця окупована і розграбована, підірвана Каховська ГЕС (чим спричинено техногенну катастрофу, екоцид і соціально-економічну кризу), ЗАЕС – і досі під контролем окупаційної влади, сьогодні обстріляно Дніпровську ГЕС. Україна найбільш замінована країна у світі, безперервні обстріли угідь, пасовищ, агроземель, знищення наших природних багатств, знищення заповідних територій, біорізноманіття, призводить до порушення екологічного, соціального і управлінського ландшафту (ESG) та порушення світових цілей сталого розвитку (ЦСР).

Тому основним викликом для національної безпеки та трансформації і модернізації України, яка буде масштабною – багаторічною – багатогалузевою, сьогодні є забезпечення енергетичної безпеки, як однієї з трьох складових національної безпеки і екологічного відновлення (поряд з оборонною і аграрною).

Національна безпека України на основі біоекономіки

Оборона і
безпека

Енергетика

Аграрна
галузь.
Україна годує
400 млн осіб
в усьому світі

Людський
капітал

ІТ, інновації,
цифровізація

Критичні
корисні
копалини як
національне
багатство
українців

ПУБЛІЧНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО

Екологічна безпека та декарбонізація

Сталий розвиток та зростання України

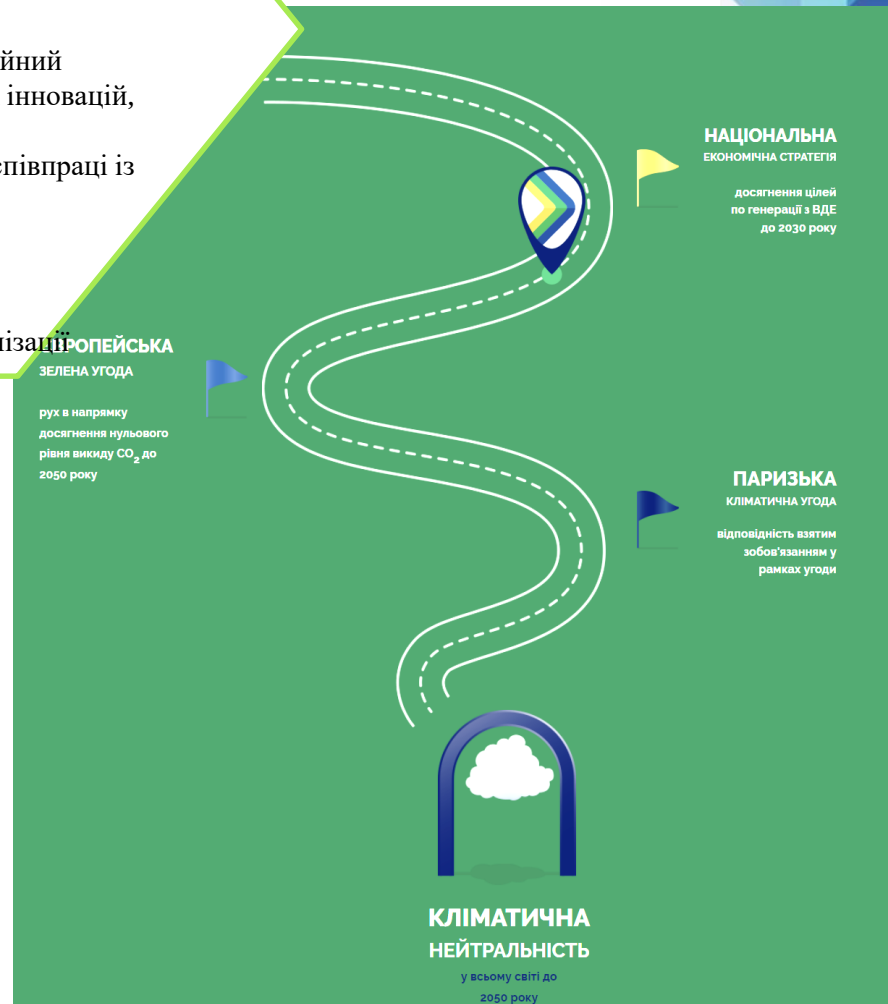
Інструментом стійкої та ефективної інституційної архітектури для відбудови і сталого розвитку України є налагодження *ефективних та довірливих партнерських відносин між державою в особі органів влади та місцевого самоврядування із суб'єктами підприємницької діяльності (як зовнішніми, так і внутрішніми) та громадянським суспільством* на основі **Публічно-Приватного Партнерства** через дотримання принципів good governance (в тому числі у формі концесії, кластерів, еко-індустріальних парків) для вирішення викликів нової геополітичної і економічної ситуації в регіоні, що вимагатиме впровадження відбудови за принципом «краще, було ніж» («build-back-better») об'єктів критичної інфраструктури в сфері енергетики, оборони, агро.

Як наслідок - залучення інвесторів до проєктів ППП, інвестиційно-інноваційний розвиток екосистеми регіонів України на основі кліматичних, технологічних інновацій, що забезпечить доступ до кліматичних фінансів, декарбонізації економіки і промисловості, дотриманні макроекономічної та фінансової стабільності та співпраці із донорами та партнерами.

Вклад інвесторів в Україну – це вклад у справедливість та нову, сталу міжнародну систему безпеки, але й у надійне економічне майбутнє країни для забезпечення національного плану з енергетики та стабілізації клімату

Паризька угода про клімат ООН 2015 р(фр. L'accord de Paris) — угода в межах Рамкової конвенції ООН про зміну клімату (UNFCCC) щодо регулювання заходів зі зменшення викидів діоксиду вуглецю з 2020 р. Паризька хартія має прийти на зміну Кіотському протоколу.

Європейський зелений курс 2020 р. (англ. The European Green Deal) — це набір політичних ініціатив, висунутих Європейською Комісією з загальною метою зробити Європейський континент кліматично нейтральним до 2050 року.

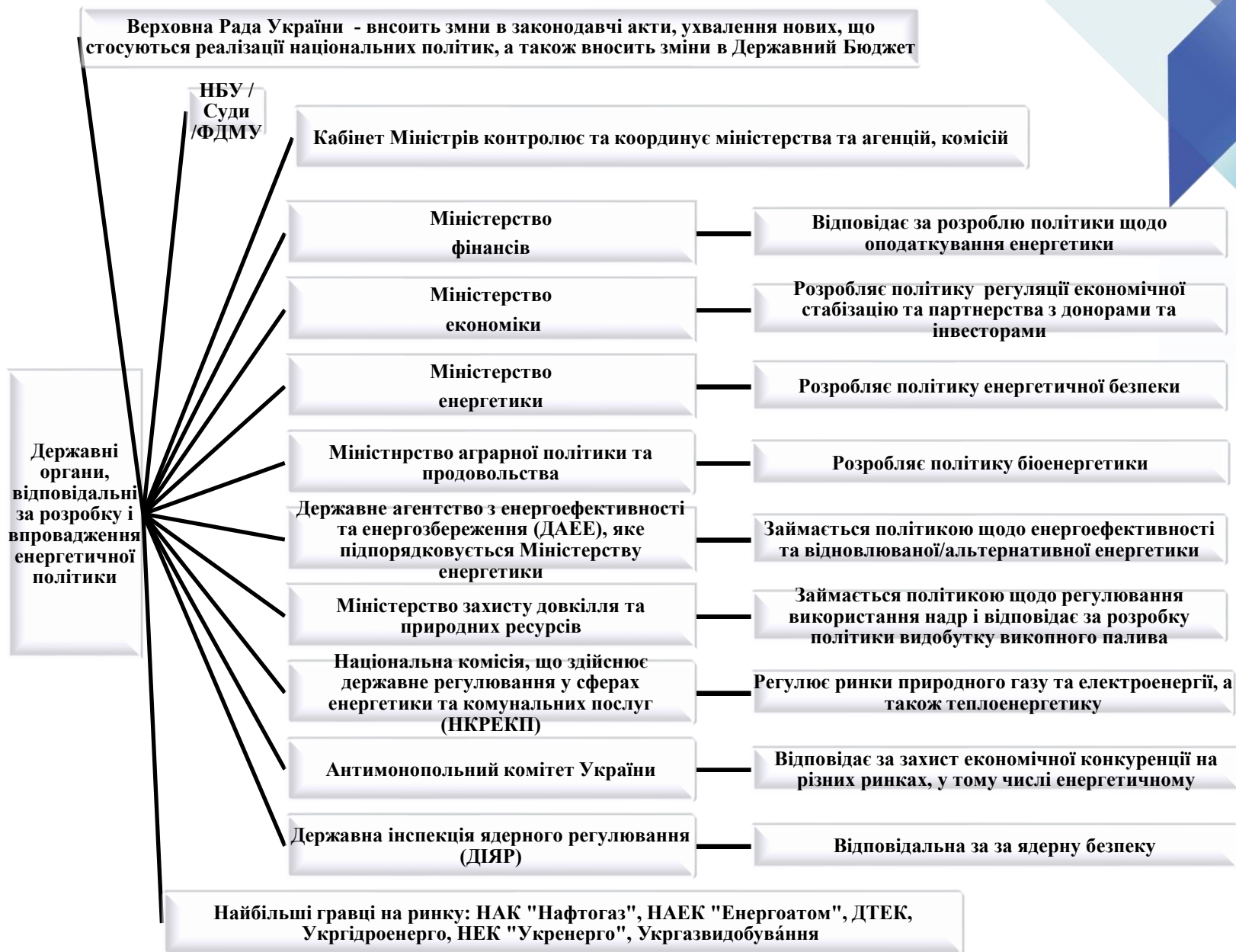

Рис. 1. Органи публічної влади, відповідальні за політику в енергетичному і екологічному секторах України

Як свідчить міжнародний досвід, в основі реалізації проєктів PPP лежить досягнення наступних цілей:

Приклади діючих до 24.02.2022 року проєктів PPP

Назва проєкту	Іноземні партнери	Розмір інвестицій	ЕЖЦ
Концесія спеціалізованого морського порту «Ольвія»	Європейський Банк Реконструкції та Розвитку (EBRD) та Міжнародна фінансова корпорація (IFC), QTerminals Olvia.	3,4 млрд. грн.	5. Перехідний період
Концесія спеціалізованого морського порту «Херсон»	Європейський Банк Реконструкції та Розвитку (EBRD) та Міжнародна фінансова корпорація (IFC).	Близько 318 млн. грн	5. Перехідний період
Концесія залізничнопаромної переправи у Чорноморську	Європейський Банк Реконструкції та Розвитку (EBRD)	Близько 10 млн дол. США	3. Техніко-економічне обґрунтування
Концесія міжнародного аеропорту «Рівне»	-	55,7 млн. Євро	2. Концептуальна записка
Концесія міжнародного аеропорту «Херсон»	-	68,6 млн. Євро	2. Концептуальна записка
Пілотний проєкт концесії залізничних вокзалів: міст Харків, Дніпро, Вінниця, Хмельницький, Миколаїв, Чоп та Київ	-	151,4 млн. дол. США	2. Концептуальна записка
Концесія I та контейнерного терміналу у Чорноморську	Міжнародна фінансова корпорація (англ. International Finance Corporation; IFC)	Близько 100 млн дол. США	3. Техніко-економічне обґрунтування
Програма ДПП у дорожній галузі	Міжнародна фінансова корпорація (англ. International Finance Corporation; IFC), Європейський банк реконструкції та розвитку (англ. European Bank for Reconstruction and Development; EBRD)	Близько 100 млн дол. США	3. Техніко-економічне обґрунтування
Будівництво підземного багаторівневого майданчика для паркування у м. Львові	-	Близько 10 млн дол. США	3. Техніко-економічне обґрунтування

18 березня уряд затвердив план **Ukraine Facility**. Це понад сотні реформ у 15 галузях, які уряд та парламент мають виконати протягом наступних чотирьох років. У документі понад 300 сторінок, на яких описаний широкий перелік необхідних змін. 20 березня прем'єр-міністр Денис Шмигаль передав план президентці Єврокомісії Урсулі фон дер Ляєн.

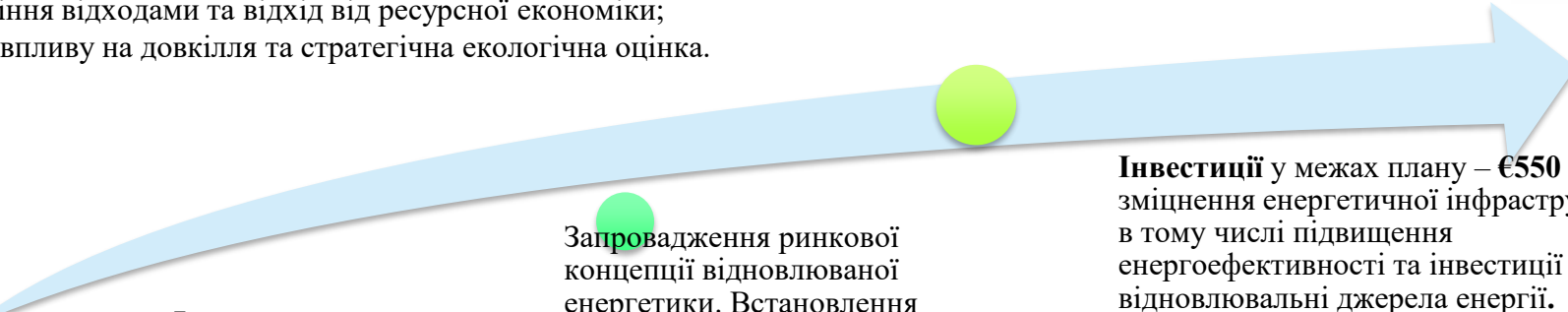
Серед них нові підходи до оплати державних службовців, реформа суддів, прокуратури, Бюро економічної безпеки, фінансового сектору, нові підходи до управління державними фінансами та активами, заміни у сферах енергетики, транспорту та агро тощо.

Реформам відповідають понад **100 квартальних індикаторів**.

Виконавши їх, Україна зможе отримати близько 16 млрд євро вже цього року. Одним із найважливіших компонентів програми є **зелений перехід та охорона довкілля через запровадження ППТ**.

У рамках зеленого переходу передбачається реалізація 6 реформ, а саме:

- Протидія промисловому забрудненню;
- Курс на кліматичну нейтральність;
- Ринок квот на шкідливі викиди;
- Протидія незаконній вирубці лісів;
- Управління відходами та відхід від ресурсної економіки;
- Оцінка впливу на довкілля та стратегічна екологічна оцінка.

Затвердження Інтегрованого національного плану з енергетики та клімату. Серед основних завдань – скорочення викидів парникових газів за допомогою ринкових механізмів ціноутворення на вуглець; досягнення частки відновлюваних джерел енергії у валовому кінцевому споживанні енергії; підвищення енергоощадження в кінцевому споживанні енергії до 2030 року.

Запровадження ринкової концепції відновлюваної енергетики. Встановлення мінімальних вимог до енергоефективності будівель та продукції, на яку поширюється законодавство ЄС. Ухвалення законодавства щодо скорочення дозвільних процедур для стимулювання інвестицій у відновлювану енергетику відповідно до правил ЄС.

Інвестиції у межах плану – €550 млн на зміцнення енергетичної інфраструктури, в тому числі підвищення енергоефективності та інвестиції у відновлювальні джерела енергії.

Вступ в НАТО і ЄС

- Змінюють статус КВО суспільства і країни. Впровадження реформ
- **Зменшення вразливості енергосистеми**

Зелений перехід

- Інвестиції приватного сектору і держав ЄС буде ефективною в відновлювальну енергетику, гуманітарне розмінування, зелену металургію і експорт продукції в ЄС
- Україна має стати лідером зеленого переходу, інакше політика не буде мати розвитку (через просування війни вглиб Європи і неусталеність економік країн ЄС та розбалансованість)

Будівництво та реконструкція (за технологіями European Green Deal на всіх стадіях)

- Вся Європа старіє (за виключенням Франції та Польщі). Коли немає людей → немає споживачів → нема розвитку бізнесу, бо нікому продавати всередині.
- Якраз в Україні багато всього потрібно трансформувати будівництво за новими технологіями, проектами і в залежності від демографії. Держава готова розвивати партнерські стосунки з такими компаніями.

Співпраця держави і приватного сектору дозволять ефективно відбудувати країну.

Держава надає інструменти, а бізнес, маючи ресурси, підготовлює проекти і творить нову Україну завдяки ППП!

Обов'язки та вигоди суб'єктів державно-приватного партнерства у екологічній сфері

Державно-приватне партнерство в природоохоронній сфері	
Держава	Приватний партнер
<i>Обов'язки</i>	
законодавче регулювання, стимулювання, організація, моніторинг, контроль	покращення якості продукції (послуг), забезпечення відповідності екологічним стандартам; підвищення екологічного рівня виробництва (продукції); модернізація та оновлення основних засобів природоохоронного призначення; реалізація інвестиційних проектів природоохоронного призначення, розробка чистих технологій, виробництво продукції з покращеними властивостями; сертифікація виробництва (продукції, послуг) на відповідність екологічним стандартам; інші
<i>Інтереси</i>	
підвищення ефективності витрат з інвестування та утримання державного (комунального) майна завдяки залученню приватних партнерів; поповнення державного та місцевого бюджетів за рахунок надходжень від концесійних (орендних) платежів; розподіл ризиків між державою і приватним сектором; поліпшення якості довкілля, рівня соціально-економічної результативності; зменшення бюджетних видатків на розвиток інфраструктури; прискорення будівництва нових об'єктів природоохоронного призначення; диверсифікація джерел фінансування через посередництво бізнес-структур	досягнення економічних вигід через призму реалізації принципів соціальної відповідальності; формування позитивного іміджу як учасника взаємодії при реалізації проектів ДПП; зменшення витрат, пов'язаних з утриманням та експлуатацією обладнання, їх скорочення за рахунок економії на масштабах виробництва, впровадження інновацій, гнучкої системи постачання або скорочення накладних витрат
<i>Переваги ДПП</i>	
вирішення системних проблем еколого-економічного характеру та важливих соціально-економічних, екологічних, інфраструктурних та інших завдань розвитку країни (регіонів); зменшення видаткової частини державного та місцевого бюджету; сприяння реформуванню державного сектора; збільшення кількості реалізованих інвестиційних проектів з високим рівнем ефективності; залучення недержавних,	можливості використання експертизи щодо менеджменту великих проектів; отримання доступу до запровадження сучасних технологій, розроблених чи придбаних в процесі реалізації проектів ДПП; доступ до ресурсів природного сектора, де монополістом є держава, можливість вибору проектів екологічного спрямування, отримання прямої державної підтримки у формі повних гарантій та участі через отримання контрольного пакету акцій,
зокрема іноземних інвестицій у розвиток природогосподарчих об'єктів, розширення можливостей контролю за дотриманням екологічних норм і стандартів, збільшення податкових надходжень (екологічних) та інших виплат (рентних платежів)	доступ до додаткових фінансових ресурсів під державні гарантії або на умовах пільгового кредитування, можливість отримання дотацій та зниження податкового тиску в процесі реалізації екологічних інноваційних проектів
<i>Взаємні вигоди</i>	
розподіл ризиків і відповідальності між партнерами в процесі реалізації проектів еколого-інноваційного характеру; досягнення синергетичного ефекту в результаті взаємодії держави і бізнесу; зменшення корупційних дій та іншої незаконної практики на усіх етапах реалізації проекту ДПП; використання інноваційних управлінських технологій в системі проектного менеджменту, підвищення рівня конкуренції, інноваційної та інвестиційної активності, подальший розвиток механізмів соціально-екологічної відповідальності	

На основі аналізу існуючої структури критичної інфраструктури в сфері енергетики, визначено що Україна забезпечувала до 24.02.2022 року близько **70 % енергетичного міксу потужностями атомної генерації і виробництва ВДЕ**, що є одним із найвищих часток вуглецево-нейтральної генерації в Європі. *Україна в 2019 році увійшла до 30 найбільших світових інституційних інвесторів у відновлювану енергетику.* Виділено важливість до переходу проектів **ППП в програму циклічної економіки завдяки плану реалізації енергетичної реформи – REPowerEU.**

Інтеграція енергетичної системи України до європейської на основі **ППП ENTSO-E (European Network of Transmission System Operators for Electricity)** дає змогу залучати інституційних інвесторів в українські проекти ППП в енергетичному секторі для отримання ними вигоди при регіоналізації світових процесів. Виділено важливість залучення України до **капіталу державних облігацій GSS та ринку кліматичних фінансів («зелений ринок облігацій»)**. Визначено необхідність співробітництва між органами влади, міжнародними партнерами і внутрішніми інвесторами для імплементації вимог ЄС про енергетичний ринок, зокрема Третього енергетичного пакету та пакету «Чиста енергія» та державного інвестування в R&D розробки для реалізації проектів ППП у сфері відновлювальної енергетики.

Зважаючи, що Україна є кандидатом на вступ в ЄС, нами виділено необхідність здійснення **зелених і цифрових трансформацій при проектуванні і реалізації проектів ППП**, які сприяють **досягненню цілей сталого розвитку (ЦСР)** та приєднанню до **Європейського Зеленого Курсу (European Green Deal)** із залученням досвіду Коаліції перших ініціаторів, який є провідним глобальним ППП для масштабування нових чистих технологій для декарбонізації. Маючи потенціал для постачання відновлюваної енергії, Україна може використовувати його для виробництва **екологічно чистої сталі за технологічним ланцюжком DRI+EAF**. Маючи власний зелений водень, Україна може виробляти без викидів аміак і добрива

Перспективні проекти реалізації PPP в низьковуглецеву енергетику України

Вид енергетики	Перспективний проект публічно-приватного партнерства	Капітальні інвестиції, млрд \$	Часовий горизонт початку проекту
Ядерна	Локалізація ланцюга створення вартості в ядерній сфері (завод із виробництва палива, зберігання відходів)	~1,3	2024-2027
ВДЕ (сонячна, вітрова)	Будівництво потужністю 5-10+ ГВт ВДЕ (залежно від обсягів експорту)	~11,5	2026-2032
Високоманеврові потужності	Будівництво 3,5 ГВт ГЕС і насосних ГЕС	3,5	2024-2032
	Будівництво пікових потужностей 1,5–2 ГВт і акумуляторів потужністю 0,7-1 ГВт	~2,8	2024-2025
Підтримка ланцюжка поставок	Локалізація виробництва пристрої та обладнання для ВДЕ (трансформатори, електролізери, вежі, літій-іонні акумулятори, кабелі і т.д.)	~2+	2026-32
Біопаливо	Розвиток виробництва біопалива (біометану, біоетанолу, біодизелю, біомаси) із с/г продукції, залишків та відходів	~4,2	2024
Інфраструктура	Розширення інтерконекторів з ENTSO-E до ~6 ГВт	0,6	2024
	Розумні мережі (smart grid)	~5-10	2026-2032
	Відновлення пошкоджених / зруйнованих енергетичних об'єктів та будівництво нових (ТЕЦ, ГЕС та мережі)	~1,5	2024-2030

Систематизація напрямків ефективності PPP та орієнтовні критерії вимірювання для забезпечення цілей сталого розвитку(ЦСР)

<i>Напрямки ефективності</i>	<i>Орієнтовні критерії вимірювання</i>
Бюджетна ефективність	Можна використати співвідношення між дисконтованим потоком податкових надходжень до бюджету і бюджетними асигнуваннями. Збільшення кількості постачальників/ зменшення середньої частки одного постачальника Показники - GRICS, WBES, BEEPS Варто відмовитись від неринкових обмежень і спеціальних умов Оподаткування (податок на виведений капітал) та ціноутворення
Фінансова ефективність	Традиційні методи аналізу ефективності інвестиційних проєктів, що ґрунтуються на порівнянні вигід і витрат за проєктом: Термін окупності; Норми індексації; Модифікована внутрішня норма доходності; Чиста приведена вартість; Зважена середня вартість капіталу (WACC); Рівень рентабельності інвестицій Очікувані показники IRR, NPV, DPP - для інвестора Потреба у спецумовах від держави. Зниження LCOE Співвідношення ціни і якості (VFM) — для державного партнера Збільшення обсягів експорту та наявність фінансування/партнера
Соціально-економічна ефективність	Використання показників, які мають внесок результатів PPP у соціально-економічний розвиток держави, регіону і суспільства: рівень інвестиційної активності, інноваційності, показники стану трудових ресурсів, рівень соціально-економічного розвитку регіонів. внутрішня і зовнішня міграція, платоспроможність населення і нові робочі місця, внесок у розвиток культурної сфери
Євроінтеграційна ефективність і досягнення кліматичних цілей	Список зобов'язань, які обов'язкові до виконання: % скорочення втрат енергії; % збільшення вуглецево-нейтральних видів енергії у енергоміксі %/обсяг скорочення викидів шкідливих речовин Залучення новітньої технології в Україну/локалізація нового виробництва
Екологічна ефективність	Обчислення показників, які характеризують вплив результатів виконання проєкту PPP на очікувані екологічні наслідки, серед яких декарбонізація, створення водневої екосистеми, біорізноманіття
Суспільна корисність	Соціометричні процедури, що передбачають визначення ступеня задоволення очікувань громади регіону та вигідності в контексті сприяння розвитку ОТГ чи регіону у цілому. Уряд має забезпечити відображення цих пріоритетів у майбутніх ітераціях PPP в плані реконструкції України з регіональною розбивкою реалізації OKI

Ви є творцями нової України!

Дякую за увагу!